

KOHTI ELÄMÄÄ OMILLAAN

ALKUKARTOITUS PERHETUKIKOTI KINNULAN NUORTEN ITSENÄISTÄMIS-
OHJELMAA VARTEN

Tommi Kuusisto

Opinnäytetyö, Kevät 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Kuusisto, Tommi. Kohti elämää omillaan, alkukartoitus Perhetukikoti Kinnulan nuorten itsenäistämishjelmaa varten. Pieksämäki. Kevät 2013. 36 s. Liitteitä 1.

Opinnäytetyö on alkukartoitus Varkauden kaupungin psykososiaalisten palvelujen oman lastensuojelulaitoksen Perhetukikoti Kinnulan nuorten itsenäistymiseen tähtäävän ohjeistuksen laatimiseen. Perhetukikoti Kinnulan kohderyhmänä ovat lastensuojelullisin perustein kodin ulkopuolelle sijoitetut 13–18-vuotiaat nuoret.

Työn tavoitteena on avata nuorten sijaishuoltoon liittyviä lakeja sekä sijoitus muotoja, avata nuoren itsenäistymisvaihetta teoreettisten viitekehysten kautta sekä löytää kirjallisuuden avulla laitoksissa asuvien nuorten erityispiirteitä itsenäistymistä silmällä pitäen.

Opinnäytetyössä käydään läpi lastensuojelulakia. Avaan tässä työssä keskeisimpiä sijaishuollon järjestämiseen liittyviä käsitteitä. Käyn lyhyesti läpi myös jälkihuollon ohjeistusta ja mahdollisuuksia. Käsittelen työssäni valtakunnallisia tilastoja luodakseni mittasuhteita sijaishuollon piirissä olevien lasten ja nuorten määrään. Esittelen myös lyhyesti Perhetukikoti Kinnulan toimintaympäristönä.

Kartoitan nuoruutta elämänvaiheena fokuksen ollessa nuoren itsenäistymisvaiheessa. Aihetta lähestyn teoreettisten viitekehysten kautta. Erityisen haasteen itsenäisen elämän opettelulle asettaa lastensuojelulaitoksesta oman elämän alkuun pääseminen. Osalla lastensuojelullisten perustein kodin ulkopuolelle sijoitetuista nuorista laitossijoitusta edeltävä lapsuus ja nuoruus on voinut olla repaleinen ja saattanut aiheuttaa häiriöitä kasvulle ja kehitykselle. Tämä asettaa omat haasteensa myös täysi-ikäistymiselle.

Lopuksi esittelen muutamia työvälineitä nuorten kanssa työskentelyyn. Opinnäytetyössä esittelen myös paikallisia hankkeita, joiden kohderyhmään osan Perhetukikoti Kinnulasta itsenäistyvien nuorien voisi kuvitella kuuluvan.

Työssäni päädyn toteamaan, että vaativassa lastensuojelutyössä on syytä olla mietityt struktuurit myös nuorten itsenäistymistä ja omaan elämään siirtymistä tukemaan. Toivon, että tämä opinnäytetyö toteuttaa tarkoituksensa ja antaa pohjaa keskusteluun ja toimivien mallien kehittelyyn.

Avainsanat: lastensuojelulaki, sijaishuolto, lastensuojelulaitos, nuoruus, itsenäistyminen

ABSTRACT

Kuusisto, Tommi. Towards the life of their own – mapping of independence program of youngsters living in Perhetukikoti Kinnula. 36 pages. 1 attachment.
Language: Finnish. Pieksämäki. Spring 2013.

This thesis is a mapping of process of young becoming independent in Perhetukikoti Kinnula, which is an institute of child protection run by the psycho-social services of the city of Varkaus. The target group of Perhetukikoti Kinnula is youngsters between 13 to 18 years of age who are placed outside home on the basis of child protection.

The aim of this thesis is to open the foster-care laws, open a young becoming independent through the theory and try to find some specific features about a young people living in institution.

In this thesis I go through the child protection law. In this work I open the most important meanings related to child substitute care. I will briefly go through the after-care instructions and opportunities. I will also present national statistics in order to show the magnitude of the subject.

I also present briefly Perhetukikoti Kinnula as an operating environment.

In the second part of the thesis I observe youth as a stage of life. The focus is in the independence stage of youth. The subject is approached through the theory. The children who live in the child protection institute might have various difficulties in growing up mentally because of hard childhood. This might bring difficulties to life also after the age of 18.

Finally I present a few tools for working with young people. This thesis will also introduce some local projects which have similarities in the target group as the Perhetukikoti Kinnula.

I will end up with the idea that there should be planned structures for the work with the youngsters becoming independent and starting a life on their own. I hope that this thesis provides a basis for discussion and for development of successful methods for work.

Keywords: child welfare, foster care, youth, independence

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT.....	3
1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET	6
3 SIJAISHUOLTOA RAAMITTAVIA LAKEJA	7
3.1 Lastensuojelulaki	7
3.2 Sosiaalihuoltolaki.....	7
4 KODIN ULKOPUOLELLE SIOITETUT LAPSET JA NUORET	8
4.1 Avohuollon tukitoimen sijoitus.....	8
4.2 Kiireellinen sijoitus.....	9
4.3 Huostaanotto	10
5 PERHETUKIKOTI KINNULA TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ	12
6 NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA.....	13
6.1 Kehitysvaiheet kohti itsenäistymistä.....	13
6.2 Erityispiirteitä lastensuojeluasiakkaiden itsenäistymisessä	15
7 ELÄMÄÄ SIOITUKSEN JÄLKEEN.....	19
7.1 Jälkihuolto.....	19
7.2 Itsenäistymisvarat	21
8 TYÖVÄLINEITÄ.....	22
8.1 Itsenäistyvän nuoren roolikartta.....	22
8.2 Umbrella-käsikirja, Itsenäisen elämän ABC.....	23
8.3 Muuttajan kansiot ja käsikirjat.....	24
8.4 Itsenäisen elämän harjoittelu Kinnulakodissa.....	24
9 ITSENÄISTYMISTÄ JA JÄLKIHOOLTOA TUKEVIA HANKKEITA VARKAUDEN ALUEELLA.....	25
9.1 Voimakas-projekti.....	25
9.2 Pelituki-projekti	26
9.3 Kunnolla ammattiin -hanke 2011–2013.....	26
9.4 Elämänvalmennuskeskus- projekti 2012–2014 (Elämäntaito ja RAY)	27
9.5 Uraohjaamo-hanke (Pohjois-Savon ELY-keskus) 2012–2014	27
9.6 Etsivä nuorisotyö	28
10 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	29
10.1 Elämän eväät Perhetukikoti Kinnulan jälkeen	29
10.2 Mitä jäi käteen – oma oppimisprosessi	30

10.3 Eettinen pohdinta	31
LÄHTEET	33
LIITTEET	35

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on luoda pohjaa nuoren itsenäistymisprosessin kartoittamiselle ja ohjeistuksen teolle Perhetukikoti Kinnulassa, joka on Varkauden kaupungin ylläpitämä lastensuojelulaitos. Kutsun Perhetukikoti Kinnulaa tässä työssä myös Kinnulakodiksi. Kinnulakoti on yleisesti käytetty puhekielen ilmaus ko laitoksesta.

Kinnulakodissa on noin kolmen viimeisimmän vuoden aikana käyty merkittävä toiminnallinen muutosprosessi, kun asiakaskunnaksi ovat vaihtuneet 14–18-vuotiaat nuoret aiemmin kohteina olleiden lasten ja lapsiperheiden sijaan. Varkauden kaupungin psykososiaalisten palvelualueiden perhepalveluissa (myöhemmin lastensuojelussa) tehtiin vuonna 2010 linjaus, jonka mukaan Perhetukikoti Kinnula on ensisijainen kaupungin huostaan otettujen, kiireellisesti sijoitettujen tai avohuollontukitoimin sijoitettujen 14–18-vuotiaiden sijoituspaikka.

Nopea muutos asiakasryhmässä on poikanut henkilökunnalle useita uusia haasteita, joista yksi on laitoksesta itsenäiseen elämään siirtyminen nuoren saavuttaessa täysi-ikäisyyden. Tätä kirjoitettaessa Kinnulakodissa asuu vuoden sisällä kolme 18 vuotta täyttävää nuorta.

Itsenäistymisprosessin kartoitus on Kinnulakodissa em. näkökohtaa ajatellen ajankohdasta. Toki itsenäistämistyötä on yksittäisissä tapauksissa tehty aiemminkin, mutta nykyisen kohderyhmän huomioiden prosessi on syytä kartoittaa ja kirjata ylös. Henkilökohtaisesti minua kiinnostaa nuoruus elämänvaiheena, ja itsenäistyminen on merkittävä osa sitä.

Erityisen haasteen nuoren matkalla kohti aikuisuutta tuovat sijoitettujen nuorten henkilökohtaiset resurssit. Opinnäytetyössäni pyrin avaamaan itsenäistymisvaihetta useamman teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta. Pyrin myös löytämään kirjallisuuden avulla laitoksissa asuvien nuorten erityispiirteitä. Lastensuojelua ja siihen liittyvää jälkihuoltoa raamittaa vahvasti lainsäädäntö, jonka pyrin myös työhöni avaamaan.

Itselleni opinnäytetyön aihe on merkityksellinen, sillä työskentelen Kinnulakodissa ohjaajana tätä kirjoitettaessa jo toista vuotta. Ennen Kinnulakotia olen työskennellyt yrittäjänä lastensuojelulaitoksessa. Ohjaajan tehtävät Kinnulakodissa pitävät sisällään paitsi yleistä nuorten kasvusta ja kehityksestä vastaamista, myös ns. omaohjaaja tehtäviä. Omaohjaaja on se henkilö, joka eniten ja syvimmin perehtyy ohjattavansa nuoren asioihin ja opastaa tätä eteenpäin elämän poluilla. Työskennellessäni omaohjaajana, tulen varsin usein pohtineeksi myös nuoren itsenäistymiseen liittyviä asioita. Ellei lähteenä ole muuta ilmoitettu, kaikki viittaukset Kinnulakotiin tässä työssä perustuvat omiin havaintoihini.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on:

1. avata nuorten sijaishuoltoon liittyviä lakeja sekä sijoitusmuotoja. Tämä on mielestäni tärkeää, jotta ymmärretään ne lainsäätäjän asettamat puitteet, joiden mukaan sijaishuoltoa lastensuojelullisin perustein järjestetään.
2. avata nuoren itsenäistymisvaihetta teoreettisten viitekehysten kautta, sekä
3. löytää kirjallisuuden avulla laitoksissa asuvien nuorten erityispiirteitä itsenäistymistä silmällä pitäen.

Edellä eriteltyjen tavoitteiden kautta opinnäytetyöstä muodostuu alkukartoitus Kinnulakodin nuorten itsenäistämishjelmaa varten. Luvuissa 3-7 esittelen aiheen teoriaa ja luvuissa 8 ja 9 tuon esiin käytännön malleja ja esimerkkejä itsenäistämistyön välineistä.

3 SIIJAISHUOLTOA RAAMITTAVIA LAKEJA

3.1 Lastensuojelulaki

Lastensuojelulaitoksen toimintaa määrittää ennen kaikkea lastensuojelulaki. Tässä luvussa on esiteltynä keskeisimmät sijaishuoltoa määrittävät lastensuojelulain pykälät.

Lastensuojelulain ensimmäisessä pykälässä todetaan, että lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvallisen kasvuympäristön lisäksi tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Laissa todetaan myös lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun kuuluvan lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelulaki 2007.)

Keskeisenä periaatteena lastensuojelussa on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun tehtävänä on pyrkiä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttua riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lapsen etu on lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa ensisijaisesti otettava huomioon. Lastensuojelulaissa lapseksi määritellään alle 18 vuotias ja nuoreksi 18–20-vuotiaat.

(Lastensuojelulaki 2007.)

3.2 Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolaki velvoittaa kunnan kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa huolehtimaan laitoshuollon ja muiden sosiaalipalvelujen järjestämisestä muillekin kuin kunnassa asuville. Kinnulakodissa tämä näkyy muun muassa sosiaalipäivystyksen virka-ajan ulkopuolella Kinnulakotiin toimittamien asiakkaiden muodossa. Kinnulakotiin otetaan tilanteen niin vaatiessa asiakkaita myös oman kunnan ulkopuolelta. (Sosiaalihuoltolaki 1982.)

Sosiaalihuoltolain 24§:n mukaan laitoshuoltoa annetaan henkilölle, joka tarvitsee apua, hoitoa tai muuta huolenpitoa, jota ei voida tai ei ole tarkoituksen mukaista järjestää hänen omassa kodissaan. Laitoshuollolla tarkoitetaan hoidon, ylläpidon ja kuntouttavan toiminnan järjestämistä jatkuvaa hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä. Jatkovaa hoitoa antavana kunnan omana lastensuojelulaitoksena Perhetukikoti Kinnula täyttää hyvinkin tämän määreen. (Sosiaalihuoltolaki 1982.)

4 KODIN ULKOPUOLELLE SIOITETUT LAPSET JA NUORET

Kun puhutaan sioitetuista lapsista, tarkoitetaan kodin ulkopuolelle joko avohuollon tukitoimena, kiireellisenä sioituksena, huostaan otettuna tai jälkihuoltona sioitettuja lapsia ja nuoria. Seuraavaksi käsittelen keskeisimmät lastensuojelulaitoksen toimintaa ohjaavat sioitusmuodot.

4.1 Avohuollon tukitoimen sioitus

Lapselle voidaan järjestää asiakassuunnitelmassa tarkoitettulla tavalla avohuollon tukitoimena tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa taikka laitoshuoltoa yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavan henkilön kanssa. Lapsi voidaan sioittaa avohuollon tukitoimena lyhytaikaisesti myös yksin. Avohuollon tukitoimena sioitus perustuu aina vapaaehtoisuuteen. Vanhemmilla tai huoltajilla säilyvät kaikki huoltajan oikeudet sioituksen aikana, joten he voivat sen halutessaan myös lopettaa. (Taskinen 2010, 72; Lastensuojelulaki 2007.)

Avohuollon tukitoimena sioitetut lapset ja nuoret asuvat Kinnulakodissa ilman vanhempiaan tai huoltajiaan. Sioituksen aikana lapsen tai nuoren omaohjaajalla ja muulla henkilökunnalla onkin iso rooli lapsen/nuoren parhaaksi toimivan yhteistyön rakentamisessa vanhempien ja huoltajien kanssa.

Avohuollon osuus on viime vuosina lisääntynyt lastensuojelulain uudistamisen myötä, tästä kertoo myös Terveiden ja Hyvinvoinnin laitoksen julkaisema raportti: lastensuoje-

lun avohuollon asiakkaina oli kaikkiaan 78 588 lasta ja nuorta vuonna 2010. Asiakkaiden kokonaismäärä lisääntyi edellisvuodesta 11 %. Asiakasmäärien kasvua raportissa selitetään osittain vuoden 2008 alusta voimaan tulleella uudella lastensuojelulailla, jossa avohuollon asiakkuuden alkaminen on nyt selkeästi määritelty. Lisääntyneisiin asiakasmääriin on vaikuttanut lastensuojelulaissa madallettu ilmoittamiskynnys sekä se, että lastensuojelussa tukea pyritään tarjoamaan entistä varhaisemmassa vaiheessa. Raportin mukaan lastensuojelun tarve on edelleen suuri: lastensuojelun avohuollon asiakkaiden kokonaismäärä kasvoi 7 886 lapsella ja nuorella verrattuna edelliseen vuoteen (70 702 lasta ja nuorta vuonna 2009). Koko maan vastaavaan väestön ikäryhmään suhteutettuna eniten asiakkaita oli ikäryhmässä 16–17-vuotiaat. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

4.2 Kiireellinen sijoitus

Lastensuojelulaissa todetaan, että lapsi on kiireellisesti sijoitettava, mikäli hän on välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa. Kiireellistä sijoitusta koskeva päätös on aina perusteltava ja perusteluissa tulee ilmetä välitön vaaratilanne sekä kiireelliseen sijoitukseen vaikuttaneet välttämättömät syyt. Kiireellisestä sijoituksesta päättää sosiaalityöntekijä. Kiireellisen sijoituksen syynä voi olla esimerkiksi lapsen tai tämän huoltajan päihtyminen tai itsetuhoinen käytös. Varkauden alueella Perhetukikoti Kinnula toimii päivystys yksikkönä, joten valtaosa alueen kiireellisesti sijoitetuista nuorista sijoitetaan Kinnulakotiin. (Lastensuojelunlaki 2007.)

Taskisen mukaan kiireellinen sijoitus perustuu välittömään tarpeeseen. Kun peruste kiireelliselle sijoittamiselle on lakannut tai jos sijoitus on rauennut, on sosiaalityöntekijän välittömästi tehtävä päätös sijoituksen lakkaamisesta. Kiireellinen sijoitus lakkaa viimeistään 30 päivässä päätöksen tekemisestä, jollei sitä kyseisenä aikana oteta huostaanottoasiana käsiteltäväksi. (Taskinen 2010, 82.)

4.3 Huostaanotto

Taskinen toteaa, että huostaanotolla viranomaiset puuttuvat lapsen ja perheen itsemääräämisoikeuteen. Siten se on myös vakava oikeusturvakysymys sekä lapsen, hänen perheensä että myös työntekijöiden kannalta. (Taskinen 2010, 84.)

Lastensuojelulain pykälässä 40 määritellään edellytykset huostaan otolle: lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos

1. puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai
2. lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään.

Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos:

1. 7 luvussa tarkoitetut (avohuollon tuki-) toimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja
2. sijaishuollon arvioidaan olevan 4 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista. (Lastensuojelulaki 2007.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen 'lastensuojelu 2010' -raportti kertoo seuraavaa: kaikista sijoitetuista lapsista oli vuoden 2010 aikana huostaan otettuina tai kiireellisesti sijoitettuina kaikkiaan 12 547 lasta. Näistä huostassa oli yhteensä 10 003 lasta. Huostassa olevien määrä laski 223 lapsella (-2,2 %). Kiireellisesti sijoitettuna oli kaikkiaan 3 432 lasta. Määrä lisääntyi 594 lapsella (21 %) edellisestä vuodesta. Sama lapsi voi sisältyä sekä kiireellisiin sijoituksiin että huostassa olleiden määrään, mikäli lapsi kiireellisen sijoituksen jälkeen on päätetty huostaan ottaa. Osa huostassa olleista lapsista siirtyi vuoden aikana jälkihuoltoon täytettyään 18 vuotta. Vuoden aikana huostassa olleiden 16–17-vuotiaiden lasten osuus (2,6 %) vastaavan ikäiseen väestöön oli selvästi suurempi kuin nuoremmissa ikäryhmissä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

Raportista ilmenee, että puolet huostassa olleista lapsista on sijoitettu perheisiin, joista sukulais- tai läheisperheiden osuus on noin 11 prosenttia. Kodin ulkopuolelle sijoitettui-

ta on poikia enemmän kuin tyttöjä. Kodin ulkopuolisia sijoituksia ei ollut lainkaan 16 kunnassa. Lastensuojelun sosiaalityön asiakkaana ja avohuollollisten tukitoimien piirissä oli yhteensä yli 78 500 lasta ja nuorta. Tämä on 11 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

Taskinen kiinnittää huomiota sijaishuoltopaikan valintaan. Sitä valittaessa lähtökohtana ovat lapsen tarpeet ja huostaanoton perusteet. Vaihtoehtoja ovat sukulaissijoitus, perhehoito, ammatilliset perhekodit ja perheryhmäkodit, lastenkodit, erityislastenkodit ja koulukodit. Lapsen elämään liittyviä riskejä ja suojaavia tekijöitä on syytä pohtia, kun sijoituspaikkaa valitaan. Taskinen korostaa sijoituksen alkuvaihetta josta lähtien on tärkeää tuoda esiin myös niitä kokemuksia, jotka ovat kääntyneet lasta vahvistaviksi voimavaroiksi. Sijoitusta tulee tarkastella siitä näkökulmasta, miten sijaishuoltopaikan toimintatavat tukevat lasta. (Taskinen 2010, 87, 125.)

Kinnulakodissa pyritään vastaamaan nimenomaan nuorten tarpeisiin, etenkin säännöllisen vuorokausirytmien ja koulun käyntikyvyn/ -halun löytymiseen. Tätä kirjoitettaessa Kinnulakodissa ei asu ainuttakaan huostaan otettua lasta tai nuorta.

Vuoden 2010 aikana oli huostassa 10 003 lasta. Kiireellisesti sijoitettiin 3 432 lasta. Huostassa olleiden lasten määrä väheni edellisvuodesta runsaat 2 prosenttia, mutta kiireellisesti sijoitettuja oli 21 prosenttia enemmän. Kaikkiaan kodin ulkopuolelle oli vuoden aikana sijoitettuna 17 064 lasta ja nuorta. Edellisestä vuodesta sijoitettuin olleiden määrä kasvoi reilun prosentin verran. Vuonna 2009 sijoitettujen lasten ja nuorten kokonaismäärä laski ensimmäisen kerran vuoden 1991 jälkeen, jolloin valtakunnallinen, vuosittainen lastensuojelutietojen keruu aloitettiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

5 PERHETUKIKOTI KINNULA TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

Perhetukikoti Kinnula on 7-paikkainen Varkauden kaupungin lastensuojeluyksikkö, jonka pääasiallinen kohderyhmä on 14–18-vuotiaat nuoret. Lisäksi Kinnulakodissa toimii kaupungin turva-asunto lapsiperheille. Perhetukikoti Kinnulan tehtävänä on asiakkaiden tarpeista lähtien auttaa ja tukea heitä yhteistoiminnassa läheistensä kanssa toimimaan vastuullisesti ja tasapainoisesti yhteiskunnassa. Tehtävät toteutetaan lainsäädännön ja resurssien antamissa puitteissa asiakkaan yksilöllisyys huomioon ottaen tarjoamalla turvallinen, luotettava, virikkeellinen ja kodinomainen asumis- ja kasvuympäristö. Perhetukikoti Kinnula sijaitsee kaupunki alueella lähellä kouluja ja palveluja. (Perhetukikoti Kinnula 2012.)

Perhetukikoti Kinnulan esitteessä todetaan, että toiminnan päämääränä on vastata lastensuojelun asiakassuunnitelmien tavoitteisiin, lisätä asiakasperheen hyvinvointia, parantaa asiakkaina olevien lasten ja nuorten elämänlaatua, olla kriisitilanteissa tukena sekä lapsille että aikuisille, tarjota tukea/opastusta vanhemmuuteen ja olla hyvänä yhteistykumppanina erilaisissa verkostoissa. (Perhetukikoti Kinnula 2012.)

Painopiste työskentelyssä on nuoret, joilla on esimerkiksi koulunkäyntivaikeuksia, vaikeuksia kotona, turvaton ja ahdistava elämäntilanne, itsenäistymisen vaikeuksia tai muita ongelmia. Kinnulakodin asiakkailla on useimmiten eriasteisia käytöshäiriöitä, päihdeongelmia ja/tai pulmia kotona. Lähes kaikilla Kinnulakodin nuorilla on ongelmia koulunkäynnissä. Erityisen haasteen pitkäjänteiseen ja tulokselliseen kasvatustyöhön tuo suhteellisen lyhyet, kuukaudesta noin puoleen vuoteen kestävät sijoitusjaksot. Kinnulakodista takaisin perheisiin siirtyneitä nuoria vanhempineen pyritään tukemaan perheterapeutin työpanoksen turvin.

Perhetukikoti Kinnulan henkilökunnalla on vahva kasvatus-, sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutus sekä monipuolinen ja vankka työkokemus. Henkilökunta koostuu johtajasta, perheterapeutista, mielenterveystyötä pitkään tehneestä lähihoitajasta, sosionomista (AMK), nuorisotoiminnan ohjaajasta - joka tämän työn myötä valmistunee sosionomiksi (AMK), lastenhoitajasta, osa-aikaisesta lastenhoitajasta sekä osa-aikaisesta laitoshuoltajasta. Edellisten lisäksi Kinnulakodissa työskentelee kokoaikaisesti kaksi yöhoita-

jaa. Perhetukikoti tekee laajasti yhteistyötä mm. lastensuojelutyöntekijöiden, oppilaitosten, nuorisotoimen, terveydenhuollon, poliisin ja päihdehuollon kanssa. (Perhetukikoti Kinnula 2012.)

6 NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA

6.1 Kehitysvaiheet kohti itsenäistymistä

Jarasto ja Sinervo tuovat kirjassaan esiin yhteiskunnallista muutosta ja sen vaikutusta kasvaviin nuoriin. Viime vuosina sekä maailma että elämä meillä Suomessa ovat muuttuneet suuresti. Olemme yhteiskuntana kohdanneet odottamattomia vaiheita ja uusia jokaista koskettavia asioita. Nykyajan nuoret ovat kokeneet lapsuudessaan niin nousukautta kuin lamaakin. Jaraston ja Sinervon mukaan sitä, miten tämä kehitys tulee jatkumaan, on vaikea ennustaa. Todennäköisesti yhteiskuntamme kehittyy yhtä monimutkaisemmaksi ja muutoksen tahti jatkuu kiivaana. Tämä edellyttää ihmisiltä joustavuutta ja kykyä kehittää ajanmukaisia, tarpeellisia taitoja sekä valmiuksia. Vanhojen, sukupolvelta toiselle siirtyvien mallien rinnalle on uuden sukupolven luotava omat tuoreet ratkaisunsa. (Jarasto & Sinervo 1999, 15.)

Aittola, Jokinen ja Laine huomauttavat artikkelissaan, että nykyinen sukupolvi elää itsenäistymisvaihettaan vanhempiinsa verrattuna erilaisessa sosiaalisessa yhteiskunnassa: Suurin osa nykyisistä suomalaisista nuorista ei ole enää asunut maaseudulla tai muuttanut sieltä jossain vaiheessa kaupunkiin, vaan urbaani elinympäristö on ollut heille tuttu syntymästään saakka. Toinen uusi tekijä on lisääntynyt mahdollisuus kuluttamiseen ja kolmas tekijä kulttuuriteollisuus ja joukkoviestimet. Nyt elää nuoruuttaan sukupolvi, joka on jo lapsuudessaan sosiaalistunut sellaisessa merkkijärjestelmässä, jonka perustana ovat kulutus, kulttuuriteollisuus, kaupunkilaisuus ja kansainvälisyys. Vaikka ihmisten identiteetti ei kehittyisikään samassa tahdissa yhteiskunnallisten muutosten kanssa, niin uudella nuorisolla on joka tapauksessa paljon sellaisia kokemuksia, jotka tyystin puuttuivat aiemmilta. (Aittola, Jokinen & Laine 1995, 110.)

Jarasto ja Sinervo viittaavat teoksessaan kehityspsykologi Erik H Eriksoniin, joka erottaa ihmisen kulussa kahdeksan psykososiaalista vaihetta, jotka kukin meistä käy läpi kehityksensä aikana. Aikaisemmat vaiheet ikään kuin luovat perustan myöhempien vaiheiden kululle. Jokainen näistä vaihteista jättää tietyn tunteen ihmisen sielunmaisemaan, joka värittää hänen asennettaan elämää ja itseä kohtaan. Erikson kuvaa näitä tunteita kahdeksalla vastakohtaparilla, joiden keskinäisestä tasapainosta syntyy uusi psyykkinen voimavara. (Jarasto & Sinervo 1999, 16.)

Varhaislapsuudessa ennen koulua lapsi on läpikäynyt vaiheet perusluottamus/perusepäluottamus, joista syntyy toivo (n. 1 v). Itsenäisyys/häpeä, joista syntyy tahdonvoima (n. 24 v). Aloitteellisuus/syyllisyys, joista syntyy tarkoituksellisuus (n. 47 v). Kouluiässä keskeistä on ollut ahkeruus/huonommuus, joista syntyy aktiivisuus (n. 712 v). Murrosiässä keskeiseksi tulee puolestaan identiteetti/identiteetin hämärtyminen, joista syntyy uskollisuus (Jarasto & Sinervo 1999, 16).

Lehtinen tuo kirjoituksessaan esille Daniel Levinsonin, jonka elämänteknietorian mukaan lapsuuden ja nuoruuden jälkeen kehityksessä erotetaan varhaisaikuisuuteen siirtymisen jakso, joka sijoittuu 17.–22. ikävuosiin. Minän muuttumisen avaintema on erillisiksi kasvaminen lapsuuden ja nuoruuden perheestä ja minän uudelleenarviointi ennakoitun aikuiselämän vaatimusten mukaiseksi. (Lehtinen ym. 2007, 30.)

Myös Kuusinen viittaa kirjoituksessaan elämänteknietoriaan: elämänteknietarinäkökulmaa korostavassa kehityspsykologiassa kehitys nähdään läpi elämän jatkuvina muutoksina. Ihminen ei missään suhteessa tule koskaan ”valmiiksi”, vaan hänen käyttäytymisensä, piirteensä, ajattelutapansa ja tunteensa muuttuvat läpi koko eliniän. Kuusinen toteaa, ettei millään ikäkaudella ei ole periaatteessa ensisijaista asemaa kehityksen säätelyssä. Kehityspsykologit ovat kuitenkin varsin yksimielisiä varhaislapsuuden ja lapsuuden kokemusten merkityksestä myöhemmälle kehitykselle. (Kuusinen 1995, 96.)

Identiteetin kehitys on alkanut jo heti ihmisen synnyttyä. Nuoruudessa oma osittain tietoinen identiteetin hahmottaminen voimistuu. Sen pohjana nuorella ovat kaikkien elämänvaiheiden kokemukset ja niistä syntyneet voimavarat. Nykynuori saavuttaa meidän yhteiskunnassamme laillisen täysi-ikäisyyden 18-vuotiaana. Identiteetin hahmottaminen on yleensä selvästi kesken, joten psyykkinenkin prosessi kohti aikuistumista jatkuu vie-

lä useamman vuoden ajan. Vaikka nuori vaikuttaisi ulospäin hyvinkin itsenäiseltä, hän on yleensä sisäisesti riippuvainen vanhemmistaan. Se voi näkyä joko haluna olla mieheksi tai sitten tehdä asiat täysin vanhempien mielen vastaisesti. (Jarasto & Sinervo 1999, 17, 57.)

6.2 Erityispiirteitä lastensuojeluasiakkaiden itsenäistymisessä

Veli-Matti Ulvinen on artikkelissaan tarkastellut nuorten elämänhallintaa ja maailmasuhdetta tekemänsä kyselyaineiston pohjalta. Hän toteaa, että lapsen ja nuoren kasvussa ja kehittämisessä on lopulta kysymys muihin liittymisestä, ihmisen integraatiosta yhteisöön ja yhteiskuntaan. Ulvisen mukaan liittymiseen kuuluu olennaisesti myös ihmisen yksilöllistyminen, oman minän rakentaminen ja oman erillisyyden kokeminen suhteessa ensin läheisiin ja merkittäviin ihmissuhteisiin, sitten yhteisöön ja lopulta yhteiskuntaan. (Ulvinen 1999, 38.)

Itsenäistymisvaihe on nuoren kehitykseen kuuluva kriisi ja sellaisena paitsi uhka, myös mahdollisuus toteaa Timonen-Kallio Umbrella -työkirjamenetelmän käyttöohjekirjassa: kriisissä vanhat toimintatavat eivät toimi, pitää löytää uusia selviytymiskeinoja. Nuoren mielen joutumista kaaokseen hillitsevät selkeät rajat, elämän ennakoitavuus ja johdonmukaisuus. (Timonen-Kallio 2010, 34.)

Itsenäistymisvaiheessa olevan nuoren identiteetin kehitykseen kuuluu voimakkaasti oman seksuaalisen identiteetin kehittyminen. Aikuisen tuleminen lähelle voidaan kokea ahdistavaksi. Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen kuvaa tilannetta seuraavasti: vain muutamaa kuukautta aikaisemmin sama lapsi hakeutui luontevasti kainaloon, ja saattaa hän toisinaan vieläkin tehdä niin tajuamatta käytöksensä epäjohdonmukaisuutta. Tärkeää onkin se, kuka tekee aloitteen. Toisen tuleminen liian lähelle voi olla uhkaavaa, mutta jos aloite on nuoren oma, asiassa ei ole mitään kummallista. On olemassa hovikelpoisia lähestymismuotoja, kuten hierominen. Nuorisokodeissa työskentelevät aikuiset tietävät, että fyysisen hellyyden puutteessa kasvaneet nuoret pyytävät alituisesti aikuisia hieromaan heidän hartioitaan. Kosketus on suuresti kaivattu ja miellyttävä, mutta se tapahtuu vaarattomalla alueella ja hieroja on näkymättömissä. (Sinkkonen 2010, 51.)

Sinkkosen mukaan murrosikään tulevan lapsen paras liittolainen on hiukan konservatiivinen vanhempi, joka on ja pysyy suunnilleen samanlaisena kuin on aina ollut. Sellaisesta vanhemmasta on paljon helpompaa itsenäistyä kuin vanhemmasta, joka tulee nuoren perässä, tunkeutuu hänen reviirilleen ja yrittää ymmärtää nuoren edesottamuksia. (Sinkkonen 2010, 53.)

Sinkkosen mielestä olemme menneet pahasti harhaan kuvitellessamme, että nuoret ovat hyvin aikaisin kypsiä päättämään asioistaan ja ottamaan niistä vastuun. Sinkkosen mukaan uusimman aivotutkimuksen löydökset todistavat, että ne keskushermoston alueet, joilla alemmista keskuksista saatu informaatio kootaan yhteen ja tehdään päätökset, ovat nuorella keskeneräisiä ja kypsymättömiä. Nuorelta ei tästä syystä voi edes vaatia harkintaa ja kykyä ymmärtää ratkaisujensa seurauksia. Hän tarvitsee aikuisen tukea ja toisinaan ymmärtäjää, toisinaan taas lujaa mutta lämmintä vastusta yltiöpäisille pyrkimyksilleen. Nuoren itsenäistymisvaihe tuo mukanaan toisinaan rajujakin pyrkimyksiä irrottautua aikuisten arvomaailmasta ja otteesta. Sinkkosen mielestä on aika luopua käsityksestä, jonka mukaan aggressiivisuus vanhempia kohtaan, törkeät puheet, selittämättömät öiset poissaolot, rankka päihteiden käyttäminen ja varhain aloitettu seksielämä olisivat merkkejä normaalista, hyvin sujuvasta nuoruusiän kehityksestä ja itsenäistymisestä. Päinvastoin, ne ovat yrityksiä rynnätä aikuisuuteen oikopolkuja pitkin ja reväistä itsensä riippuvuussuhteista kertaheitolla. Vanhempien ja kasvattajien välinpitämättömyys voi vaikuttaa sallivuudelta ja nuoren ymmärtämiseltä, mutta tarkemmin katsottuna kyse on nuoren jättämisestä heitteille. (Sinkkonen 2010, 53, 86.)

Sinkkosen mukaan varhaisilla kokemuksilla lapsuudessa on iso merkitys itsenäistymisvaiheessa olevaan nuoreen: jos nuori on jo lapsuudessaan kokenut, että saa huomiota epäjohdonmukaisilta vanhemmiltaan vain käyttäytymällä provokatiivisesti ja arvaamattomasti, nuoruusiän ”terve” irrottautuminen ja itsenäistyminen vaikeutuvat. Raivo sitoo osapuolia enemmän kuin rakkaus; nuoresta tuntuu, että hän on jollakin tavalla jäänyt vaille. Monet nuoren oireista voidaan yhdistää koettuun sisäiseen turvattomuuteen. Eristäytyminen muista ihmisistä, oman seksuaalisen ruumiin luovuttaminen kenen tahansa käytettäväksi, hallitsemattomat raivokohtaukset ja epätoivon tunteet voivat osaltaan johtua siitä. (Sinkkonen 2010, 94.)

Edellä kuvaillun kaltaiset ilmiöt näkyvät korostuneesti myös Kinnulakodin arjessa. Ohjaajat kohtaavat tilanteita joissa tulee tarjota Nuorelle juuri Sinkkosen kuvailema ”hiukan konservatiivinen aikuinen” jonka päätökset ja toimintatavat eivät juuri muutu. Tähän velvoitteen antaa Kinnulakodin toiminta-ajatus, jonka mukaan Kinnulakodissa kasvatustehtävä toteutetaan lainsäädännön ja resurssien puitteissa asiakkaan yksilöllisyys huomioon ottaen turvallinen, luotettava, virikkeellinen ja kodinomainen asumis- ja kasvuympäristö. (Laitinen 2010, 29.)

Sinkkosen mukaan varhainen turvallinen kiintymyssuhde ei kuitenkaan ole mikään häiriöttömän nuoruuden tae: joskus tasapainoinen ja hyvin kehittynyt lapsi yllättää paneamalla puberteetissa kaiken lekkeriksi. Vastaavasti varhainen turvattomuus ei johda automaattisesti rajuihin irtiottoihin nuoruudessa. Nuoruusikä on aina myös uuden alun mahdollisuus, minkä esimerkiksi perhekodeissa ja lastensuojelulaitoksissa työskentelevät ammattilaiset tietävät. Vaikeista oloista huostaan otettu turvaton ja rankasti oireileva nuori voi asettua yllättävän nopeasti uusiin entistä turvallisempiin olosuhteisiin ja muuttua häiriköstä tavalliseksi koulua käyväksi nuoreksi. (Sinkkonen 2010, 97.)

Kari E. Turunen ei näe nuoruusiän kuohuntaa pelkästään negatiivisena ilmiönä: viha on myös eräs psykodynaaminen keino tukahduttaa sisäiset paineet, joiden takana on mahdollisesti vaikkapa häpeää. Niinpä lapset, jotka ovat kasvaneet puutteellisissa tai epäjohtonmukaisissa oloissa, kehittävät persoonaansa usein hellittämättömän vihan ja yleisen vihamielisyyden. (Turunen 2005, 123.)

Viha myös työntää syrjään häpeän ja nostaa itsetuntoa. Omalla tavallaan se on organisoiva ja ”terveellinen” tunne, vaikka sillä on omat ylilyöntinsä. Nuori viha ilmenee myös sisäisenä päättäväisyytenä ja sitkeytenä. (Turunen 2005, 123.)

Anna-Liisa Lämsä kiteyttää nuoren elämäntilanteen ja avuntarpeen suhteessa syrjäytymiseen ’Nuoren syrjäytymisen ja selviytymisen tikapuilla’, jotka kertovat nuorten erilaisista ongelmista ja niihin liittyvistä vaikeuksista täyttää itseensä kohdistuvia odotuksia. Tikapuut kertovat sekä todellisten ongelmien rakentumisesta että yhteiskunnan palvelujärjestelmien ominaisuuksista. Tuentarpeen vaihdellessa itsenäisestä selviytymisestä täydelliseen riippuvuuteen, siirrytään yleisen palvelujärjestelmän tarjoamista palveluista avohuollon tukijärjestelmien kautta erityispalveluihin, jotka takaavat hoivan kel-

kasta pudonneille. Lämsän nuoren syrjäytymisen tikapuilla Kinnulakodin asiakkaat ovat lähinnä kolmella alimmalla puolalla: syrjäytymisvaara-marginaalisuus-syrjäytyminen. (Lämsä 1999, 51,53–54.)

<u>Elämänhallinta</u>	Nuoren elämäntilanne	Tavat vastata nuoren avun tarpeeseen
Selviytyminen	↕ Nuori tai perhe selviytyy omien voimavarojensa ja lähiyhteisöltä saamansa tuen turvin. Integraatio ja suhteellinen riippumattomuus	Yleiset palvelut
Karsiutuminen	↕ lyhytaikaisiin tai vähäisiin hyvinvointipuutteisiin liittyvä tuen tarve, joka on yhteydessä elämänmuutoksiin	↕ <i>Kompensaatio</i> = nuoren omien voimavarojen täydentäminen. Lyhytaikainen tai vähäinen tuki
Syrjäytymisvaara	↕ Nuoren elämäntilanteet, joihin liittyy lähiyhteisön ja/tai viranomaisten huolestuminen: onko nuori syystä tai toisesta vaarassa syrjäytyä normaalina pidettävästä kasvusta ja kehityksestä?	↕ <i>Pedagogia</i> = syrjäytyviä tai syrjäytymisvaarassa olevia on kasvatettava niin, että he eivät syrjäytyisi. Ohjaus ja neuvonta sekä niihin liittyvät avohuollon tukitoimenpiteet.
Marginaalisuus	↕ Nuorella tai perheellä on sosiaalisia ongelmia, jotka ovat kasautuneet tai pitkittyneet niin, että ne eivät ole hallittavissa. Ongelmat nuoren ja yhteisön suhteessa. Toiseus, itse leimaaminen	↕ <i>Kontrolloiva pedagogiikka</i> = Nuoren poikkeavaksi leimautuminen ja itsemääräämisoikeuden rajoittuminen. Nuoren ohjaus ja kontrolli. Erityistoimenpiteiden valmistelu
Syrjäytyminen	↕ Avohuollon tukitoimenpiteiden riittämättömyys. Segregaatio ja riippuvuus yhteiskunnan tuesta.	↕ <i>Erityispalvelut. Karitaatio</i> = pysyvä kompensaatio ja täydellinen hoiva. Ongelman siirtäminen jonkun muun hoidettavaksi. Pudonneiden varastointi
<u>Uloslyönti</u>		

TAULUKKO 1. Nuorten syrjäytymisen ja selviytymisen tikapuut (Lämsä 1999, 51).

7 ELÄMÄÄ SIJOITUKSEN JÄLKEEN

7.1 Jälkihuolto

Lastensuojelulain mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä lapselle tai nuorelle jälkihuolto sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuolto on järjestettävä myös avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut lapseen yksin. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään kun nuori täyttää 21 vuotta. Jälkihuollon päämääränä on saattaa lapsi takaisin kotiin tai ohjata nuori itsenäiseen elämään, omillaan toimeentulevaksi aikuiseksi, jolla on oma sosiaalinen verkosto tukenaan. Jälkihuollon aikana karttuvilla nuoren valmiuksilla, itsenäistymistaidoilla sekä koulumyönteisyyden lisääntymisellä on suuri merkitys hänen mahdollisuuksiinsa integroitua yhteiskuntaan. (Taskinen 2010, 151; Lastensuojelulaki 2007.)

Taskisen mukaan jälkihuollolla on merkitystä myös nuoren kanssa töitä tehneelle työntekijälle. Vaikka vaikeahoitoiseksi koetun nuoren lähteminen omille teilleen voi tuntua arkipäivässä helpotukselta, on psyykkisesti raskasta, ettei näe työnsä tuloksia. Se voi tuntua kokemukselta, että kaikki vaivannäkö valuu hukkaan. Työntekijää saattaa painaa myös syyllisyyden taakka siitä, että nuori olisi tarvinnut enemmän tukea selviytyäkseen. (Taskinen 2010, 151.)

Päivi Känkänen kiinnittää kirjoituksessaan huomiota siihen, että onnistuneen jälkihuollon perusedellytyksenä on, että nuori kokee tarvitsevansa tukea ja on halukas myös vastaanottamaan sitä: sijaishuoltopaikasta lähdön valmistelu ja siihen valmentaminen on aloitettava riittävän varhaisessa vaiheessa. Näin voidaan paremmin turvata myönteisen kehityksen jatkuminen ja arvioida sitä minkälaisia tukirakenteita nuori tarvitsee elämänsä sijoituksen päätyttyä. Känkänen toteaa, että yhteistyössä nuoren, hänen vanhempiensa, sosiaalityöntekijän sekä sijaishuoltopaikan työntekijän kanssa laaditun jälkihuoltosuunnitelman tulee taata nuorelle luotettava kokonaisuus, jonka turvin hän tietää kenen puoleen voi milloinkin kääntyä avun tarpeineen. (Känkänen 2009, 238.)

Känkänen mukaan onkin tärkeää, että nuori tunnistaa omat voimavaransa, on oppinut huolehtimaan itsestään ja että nuori suhtautuu luottavaisesti selviytymiseensä. Sijais-
huollon aikana yhdessä tekeminen ja osallistuminen luovat turvallista kasvualustaa sosi-
aalisten taitojen kartuttamiseen ja itsetunnon vahvistumiseen. Tietoisuus omista voima-
varoista ei kuitenkaan pelkästään riitä, vaan sen lisäksi tarvitaan myös kannattelijoita ja
vieressä kulkijoita sekä oikea-aikaista tukea ja oikein mitoitettuna. (Känkänen 2009,
239.)

Känkänen päätyy toteamaan, että sijaishuollon päättymisvaiheessa nuorella on edessään
kaksi vaativaa tunnetason prosessia – luopuminen ja uudelleen aloittaminen – kuten
sijoituksen alkuvaiheessakin. Puntaroitavana on isoja aikuistumiseen ja itsenäistymiseen
liittyviä kysymyksiä. Samoin pohdittavana on, minkälaisena suhde jatkuu sijaishuolto-
paikan työntekijöihin ja miten sijaishuollon aikana syntyneet toveruussuhteet jatkuvat,
etenkin jos nuori on muuttamassa toiselle paikkakunnalle sijaishuollon päätyttyä. Hen-
kisen tuen lisäksi nuori tarvitsee hyvin konkreettista, tarpeisiin vastaavaa ja riittävän
intensiivistä tukea, jotta irrottautuminen ja itsenäisen elämän aloittaminen sujuisi mah-
dollisimman hyvin. Sijaishuollon päättymisen jälkeen jälkihuollon ohjaus- ja kasvatus-
työn tavoitteena on vahvistaa ja rohkaista nuorta sekä rakentaa vähittäistä porrasta uu-
teen vaiheeseen, elämään itsenäisenä nuorena aikuisena. (Känkänen 2009, 239.)

Varsinaista tutkimusaineistoa Kinnulakodista itsenäiseen elämään lähteneistä nuorista ei
luonnollisestikaan vielä ole, mutta kirjallisuudesta on löydettävissä joitakin sijoituksen
jälkeistä elämää käsitteleviä artikkeleita.

Markku Jahnukainen on tutkinut vuosina 1996 ja 2000 valtion koulukodeista kotiutu-
neiden nuorten sijoittumista yhteiskuntaan sijoitusjakson jälkeen. Hän päätyy totea-
maan, että: kun tarkastellaan tutkimusaineistoa kokonaisuutena, siinä korostuu takautu-
vasta näkökulmasta myönteiseen suuntaan kehittyneet uralinjat, joita on täsmälleen puo-
lella haastatteluihin suostuneista. Tilannetta ei Jahnukaisen mukaan kuitenkaan voi suo-
raan lukea siten, että ”puolet kotiutuneista on jäsentyneellä ja puolet epävakaa tai
kasautuneiden riskien uralinjalla”. On syytä epäillä, että seurannassa ulkopuolelle jää-
neet nuoret miehet ovat pääosin niitä, joiden elämäntilanne on vähintäänkin vastaavalla
epävakaaalla uralla (kuin seurannassa mukana olevien nuorten naisten positiivis-neutraali
tilanne). (Jahnukainen ym. 2004, 316–317.)

SOS -lapsikylään sijoitetuista ja sieltä itsenäiseen elämään siirtyneistä nuorista on pidetty pitkäaikaisia seurantalastoja. 85 %:lla aikuistuneista oli ammattikoulutus, Avo- tai avioliittoon on mennyt 75 %:a. Omia lapsia on puolella heistä. Lapsikylistä aikuistuneista kolmella prosentilla oli lapsi otettu huostaan. Vankeustuomioita oli saanut 3 % kylissä tai oppilaskodeissa aikuiseksi kasvaneista. (Niemelä 1995, 104.)

7.2 Itsenäistymisvarat

Sijoituksen jälkeistä aikaa tuetaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen toimesta myös taloudellisesti. Tämä tuki perustuu Lastensuojelulain 77§:ään. Siinä sanotaan, että kun lapsi tai nuori on sijoitettu kodin ulkopuolelle, on hänen itsenäistymistään varten kalenterikuukausittain varattava määrä, joka vastaa vähintään 40 prosenttia hänen tuloistaan, korvauksistaan tai saamisistaan. Nämä tulot määritellään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 §:ssä. Määrää laskettaessa ei lapsilisää kuitenkaan oteta huomioon. Jollei lapsella tai nuorella ole edellä mainittuja tuloja, tai jos ne ovat riittämättömät, sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on tuettava sijoituksen päättyessä itsenäistymässä olevaa nuorta asumiseen, koulutukseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa tarpeellisilla itsenäistymisvaroilla. (Lastensuojelulaki 2007.)

Itsenäistymisvaroja ei kuitenkaan makseta automaattisesti nuorelle tämän täytettyä 18 vuotta, vaan lain säätäjä on antanut sosiaaliviranomaiselle mahdollisuuden ohjata nuoren varojen käyttöä: laissa todetaan, että sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää itsenäistymisvarojen maksamisen ajankohdasta. Lähtökohtaisesti itsenäistymisvarat on annettava lapselle tai itsenäistymässä olevalle nuorelle jälkihuollon päättyessä taikka lapsen tai nuoren itsenäistymisen tukemiseen tai turvaamiseen liittyvästä erityisestä syystä viimeistään hänen täyttäessään 21 vuotta. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on kuitenkin annettava selvitys itsenäistymisvarojen kertymisestä ja maksamisesta sijoituksen päättyttyä ja huoltajan, edunvalvojan tai 15-vuotiaan lapsen sitä pyytäessä myös sijoituksen aikana. (Lastensuojelulaki 2007.)

Taskinen kiinnittää huomiota siihen, että laissa ei ole määritelty kunnan maksamien itsenäistymisvarojen suuruutta. Harkinnassa on otettava huomioon lapsen tai nuoren ikä ja hänen olosuhteensa sekä varojen käyttötarkoitus. Hyväksytyjä itsenäistymisvarojen käyttökohteita ovat esimerkiksi oman asunnon kalustus. Myös opiskelumateriaalit, opinnoissa tarvittava tietokone ja sen ohjelmat sekä työelämässä tarvittavan ajokortin hankinnasta aiheutuvat kulut ja muut itsenäistymistä ja edistävät hankinnat ovat hyväksyttäviä käyttökohteita itsenäistymisvaroilta. (Taskinen 2010, 155.)

Joitakin Kinnulakodista itsenäiseen elämän alkuun lähteneitä nuoria on taloudenpidossaan tuettu myös hankkimalla nuorelle edunvalvoja, joka säätelee nuoren käytössä olevia varoja.

8 TYÖVÄLINEITÄ

Tässä luvussa esittelen joitakin työvälineitä, joita nuoren omaohjaaja voi käyttää käytössään dialogia omillaan elämisen kynnyksellä olevan nuoren kanssa.

8.1 Itsenäistyvän nuoren roolikartta

Varsinais-Suomen lastensuojelun kuntayhtymässä kehitelty ”Itsenäistyvän nuoren roolikartta” on yksi apukeino nuoren ja ohjaajan väliseen dialogiin. Kartan tarkoituksena on havainnoida niitä osa-alueita, joista nuori itse päättää elämässään. Tämän avulla voidaan myös pohtia nuoren kanssa eri osa-alueita ja missä hän tuntee tarvitsevan vanhemman ihmisen ohjausta. Roolikartan käyttöä voidaan yhdistää erilaisissa työskentelymenetelmissä. Roolikartan avulla työntekijä voi eritellä nuoren omia vahvuuksia ja niitä puolia joissa nuori tarvitsee vanhemman ohjausta. Kuviossa 1 on selvitetty roolikartan sisältöä. (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä, i.a.)

KUVIO 1. Itsenäistyvän nuoren roolikartta (Varsinaissuomen lastensuojelukuntayhtymä i.a.).

8.2 Umbrella-käsikirja, Itsenäisen elämän ABC

Kinnulakodissa omaohjaajatyöskentelyn tukena ja työvälineenä käytetään Turun ammattikorkeakoulussa kehitettyä Umbrella-työkirjamenetelmää. Se on lastenkodissa työskentelevien työntekijöiden kehittämä ammatillinen menetelmä, joka sisältää lastenkodin omaohjaajatyön keskeiset tavoitteet ja työtehtävät. Työkirjan avulla voi suunnitella hyvissä ajoin kuvitteellisesti, miten muutto tapahtuu, keneltä voi pyytää apua, miten selviää yksinäisyydestä jne. (Timonen-Kallio 2010, 4,33.)

Kinnulakodissa omaohjaaja pyrkii käymään itsenäistyvän nuoren kanssa oman elämän hallintaan liittyviä osioita ja tehtäviä läpi Umbrella työkirjasta. Tehtävät toimivat keskustelupohjana ja käytännön harjoitteina ja siten antavat valmiuksia itsenäiseen elämään.

8.3 Muuttajan kansiot ja käsikirjat

Löysin opinnäytetyötä tehdessäni myös muita opinnäytetöitä, joissa käsiteltiin itsenäiseen elämään muuttamista lastensuojelulaitoksesta. Osassa näitä töitä oli laadittu jopa yksityiskohtaisia ohjeistuksia itsenäisen elämisen ja asumisen alkuunsaamiseksi.

Esimerkiksi Keskitalo ja Patja ovat työstäneet opinnäytetyönään oppaan Kyyhkysmäen Lastenkodista itsenäistyville nuorille. Oppaassa on noin kaksikymmentä sivua ja se sisältää helposti ymmärrettäviä ohjeita erilaisten arkisten tilanteiden hoitoon aina kodinhoidosta työnhakuun. Oppaaseen Keskitalo ja Patja ovat myös koonneet keskeiset avuntarjoajatahot pulmatilanteisiin. (Keskitalo & Patja 2012.)

Myös Thölix ja Varonen ovat päätyneet hyvinkin selkeään konkretiaan laatiessaan muuttajan kansiota Kalliolan nuorisokodille opinnäytetyönään. Kokoamansa käyttäjäpaulutteen mukaan kansio on hyödyllinen nimenomaan selkeän ulkoasunsa ja luettavuutensa vuoksi. (Thölix & Varonen 2006, 26.)

Perhetukikoti Kinnulassa on tunnistettu myös tarve laatia työntekijöiden tueksi ja työvälineeksi konkreettisempaa materiaalia ja ohjeistusta nuorten oman elämän alkuun saatamiseksi. Keskeisimmät yhteiskunnan palvelut kootusti ja ymmärrettävästi koottuna voisi olla hyödyksi itsenäistä asumista aloittelevalle nuorelle. Jotta oppaasta tai ohjeistuksesta olisi hyötyä, tulisi sen olla nimenomaan helposti luettavassa muodossa ja ehkä päivitettävissä asuinpaikan mukaan. Siinä voisi ottaa huomioon talokohtaiset säännöt ja aikataulut esim. saunavuorojen ja pyykinpesutuvan suhteen. (Antikainen Soile, henkilökohtainen tiedonanto 23.11.2012.)

8.4 Itsenäisen elämän harjoittelu Kinnulakodissa

Kinnulakodissa on otettu tavaksi laittaa itse ruokia tiettyinä päivinä, myös pyykkinsä nuoret pesevät itse. Sekä oman huoneen että yhteisten tilojen siivoukseen on varattu yksi ilta viikossa. Näissä toiminnan hetkissä nuorilla on mahdollisuus saada aikuisen opastusta toimiinsa ja siten opetella omillaan toimeen tulemistä.

Kinnulassa on myös yksi huone, joka on varustettu keittiöllä. Ko. huone sijaitsee muiden huoneiden yhteydessä eikä sillä ole omaa sisäänkäyntiä, joten Kinnulakodissa ei huoneesta käytetä itsenäistymisasunto nimikettä. Siihen kuitenkin pyritään sijoittamaan talon vanhin nuori, joka todennäköisesti seuraavaksi siirtyy omaan asuntoon. Huoneessa tällä on mahdollisuus opetella tekemään omat ruokansa. Mielestäni tätä mahdollisuutta tulisi käyttää järjestelmällisemmin hyväksi. Kyse ei ole pelkästään ravinnon saannista vaan itse asiassa arjen suunnittelusta. Nuorella voisi olla käytettävänä oma budjetti, jonka puitteissa ohjaajan opastuksella järjestelmällisesti voisi tutustua turvallisesti itsenäisen elämän vaatimuksiin.

9 ITSENÄISTYMISTÄ JA JÄLKIHUOLTOA TUKEVIA HANKKEITA VARKAUDEN ALUEELLA

Laitosolosuhteista ainakin Perhetukikoti Kinnulasta itsenäiseen elämään lähtevillä nuorilla on useinkin melko monimuotoisia pulmia elämänhallinnan suhteen. Tästä syystä minusta on mielekästä tämän opinnäytetyön puitteissa koota yhteen paikallisia nuoria ja nuoria aikuisia tukevia hankkeita, joiden kohderyhmissä ja kinnulakodista aikuistuvissa nuorissa voi olla paljonkin samankaltaisuutta.

Tässä esiteltävät hankkeet voisi mielestäni hyvinkin ottaa huomioon tehtäessä yksilöllisiä jälkihuoltosuunnitelmia sijoitusjakson päättyessä. Olen koonnut hankkeiden yhteystiedon liitteeseen, jotta hanketyöntekijöiden kutsuminen yhteistyöhön tarvittaessa olisi mahdollisimman vaivatonta.

9.1 Voimakas-projekti

Voimakas-projekti on Kehittämiskeskus Tyynelän vuosille 2012–2015 ajoittuva projekti. Voimakas-projektin kohderyhmänä ovat 15–25-vuotiaat nuoret, joilla on päihde- tai mielenterveyshaittoja. Projektin tarkoituksena on kehittää heidän hyvinvointinsa tueksi voimavarakeskeisiä tuki- ja auttamismenetelmiä. Projektin työntekijät toimivat työpari periaatteella yhdessä muiden palveluverkoston toimijoiden kanssa. Tarkoitus on tukea nuorta hänen omassa ympäristössään ja auttaa oikeiden palvelujen piiriin pääsemisessä.

Projekti toimii Savonlinnan, Varkauden, Juvan, Joroisten ja Rantasalmen moniammatillisten palveluverkoston toimijoiden työparina. (Kehittämiskeskus Tyynelä i.a.)

9.2 Pelituki-projekti

Pelituki-projekti on Kehittämiskeskus Tyynelän hallinnoima vuosille 2012–2015 ajoittuva hanke, jonka tarkoitus on lisätä nuorten ongelmalliseen pelaamiseen tarvittavan tuen ja avun laatua sekä saatavuutta. Projekti toteutetaan yhteistyönä Jyväskylän Sovatek-säätiön ja Kuopion kriisikeskuksen kanssa. Kehittämiskeskus Tyynelän osaprojektissa nuoria haastetaan määrittelemään pelaamiskulttuuria ja siitä aiheutuvia haittoja. Nuorten ääntä hyödynnetään kehittämistyön välineenä ja näin mahdollistetaan sellaisten tukimuotojen muodostumista, joihin nuoret itse pystyvät sitoutumaan. Kehittämiskeskus Tyynelän osaprojekti toteutetaan Savon ammatti- ja aikuisopiston (Varkaus), Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston (Savonlinna) sekä Etelä-Savon ammattiopiston (Mikkeli) opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa yhteistyönä. (Kehittämiskeskus Tyynelä i.a.)

9.3 Kunnolla ammattiin -hanke 2011–2013

Hanke kuuluu Savon koulutuskuntayhtymän toiminta-alueelle kohdistuvaan Kunnolla ammattiin! -hankkeeseen. Hankkeen keskeisin tehtävä on luoda alueelliset toimintakäytännöt peruskoulun päättävien ja päättäneiden nuorten jatko-opintoihin ohjautumiseen ja opiskelukyvyn moniammatilliseen tukemiseen. (Savon ammatti- ja aikuisopisto i.a.)

Hankkeen kohderyhmänä ovat nuorten palveluverkostot, joihin kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuollon, nuorisotyön ja työpajojen toimijat sekä hankkeeseen osallistuvien oppilaitosten ohjaus- ja opiskelijahuoltohenkilöstö. Hankkeen hyödynsaajina ovat nuoret, joiden opiskelukyky ei ole riittävä opintoihin ohjautumiseen. Hankkeen keskeisin tehtävä on luoda alueelliset toimintakäytännöt peruskoulun päättävien ja päättäneiden nuorten jatko-opintoihin ohjautumiseen ja opiskelukyvyn moniammatilliseen tukemiseen. Toimintamuotoja ovat tehostettu ohjaus yhteistyönä palveluverkoston kanssa ja verkostotyö. (Savon ammatti- ja aikuisopisto i.a.)

9.4 Elämänvalmennuskeskus- projekti 2012–2014 (Elämäntaito ja RAY)

Elämänvalmennuskeskus on RAY:n tukema projekti. Se on suunnattu nuorille aikuisille noin 18–28-vuotiaille. Projekti toimii Joutenlahdessa Käärmeniementie 24:ssä jossa on tilat yksilö- ja ryhmätoimintaan sekä erilaisiin harrastuksiin. Talossa kokoontuu erilaisia vertaisryhmiä ja siellä käynnistetään ja tuetaan yhteisöllistä ja itseohjautuvaa toimintaa. Talossa on avoimet ovet maanantaista perjantaihin klo 18–21 ja päivystyspuhelimien kautta yhteyden saa arkisin klo 10–22 välillä. Projekti-työntekijät myös jalkautuvat tarvittaessa asiointiavuksi tai kotikäynneille. Elämänvalmennuskeskuksessa toimii elämänvalmennuksen lisäksi ruokapankki, nuorisotilat yli 18-vuotiaille, yhteistyö -forum sekä tiloilta käsin tehdään yhdyskuntatyötä ympäröivään yhteisöön. Elämänvalmennuskeskus on Elämäntaito ry:n hallinnoima hanke. (Elämäntaito ry i.a.)

9.5 Uraohjaamo-hanke (Pohjois-Savon ELY-keskus) 2012–2014

Uraohjaamo-hanke on Pohjois-Savon ELY –keskuksen hallinnoima hanke. Hankkeen kohderyhmänä ovat 17–24-vuotiaat nuoret, jotka ovat TE-toimiston asiakkaita. Hankkeessa kehitetään ja mallinnetaan TE-toimiston nuorten ohjaamista. Tavoitteena on nopeuttaa ja selkeyttää ammattikouluttamattomien ja ammattia vaihtavien nuorten koulutukseen ohjautumista. Projektissa kehitetään nuorten asiakaspalveluprosessia sekä kehitetään ostopalveluna hankittu Uraohjaamo - nuorten ohjauspalvelua. Uraohjaamo – nuorten ohjauspalvelussa nuorella on mahdollisuus osallistua ryhmä- ja yksilöohjaukseen sekä oppilaitos- ja yritysvierailuille. Ohjauksen tavoitteena on, että nuori pystyy tekemään itselleen mahdollisimman sopivat koulutusvalinnat. Palvelun kesto vaihtelee yksilöllisen tarpeen mukaan. Ohjaukseen yhdistetään mahdollisuus tutustua työelämään harjoittelujen kautta. (Varkauden kaupunki i.a.)

9.6 Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Vaikka etsivä nuorisotyö onkin nuorisolakiin kirjattu työmuoto, esittelen sen hankkeiden alla, koska Varkaudessa toimintaa järjestetään tätä kirjoitettaessa vielä hankerahoituksen turvin. Etsivä työntekijä etsii nuoren kanssa vastauksia nuoren mieltä askarruttaviin kysymyksiin ja auttaa nuorta saavuttamaan tarvitsemansa palvelut. Etsivän työn ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle varhaista tukea, jos nuori sitä itse haluaa. (Varkauden kaupunki i.a; nuorisolaki 2006.)

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä opinnäytetyössä olen käynyt läpi lastensuojelua määrittäviä lakeja sekä kodin ulkopuolelle lastensuojelullisin keinoin sijoitettujen lasten ja nuorten sijoitusmuotoja. Halusin myös valtakunnallisten tilastojen kautta tuoda esiin sitä, miten mittavasta asiasta yhteiskunnallisestikin on kyse. Valitettavasti näissä tämän opinnäytetyön puitteissa ei ollut mahdollisuutta eikä aiheellista pohtia asian taloudellisia mittasuhteita.

Lastensuojelun keinoin kodin ulkopuolelle sijoittamisen muotoja on muitakin kuin ehkä yleisimmin tunnettu ja eniten pelätty huostaanotto. Perhetukikoti Kinnulaan sijoitetut nuoret ovat valtaosin Varkauden kaupungin lastensuojelun avohuollon tukitoimin sijoittamia ja sijoitusjaksot ovat melko lyhyitä kestäen useimmiten kuukaudesta puoleen vuoteen. Suhteellisen lyhyiden jaksojen vuoksi pitkäjänteisen kasvatustyön tekeminen Perhetukikoti Kinnulassa on haasteellinen tehtävä. Perhetukikodin kohderyhmä painottuu 13–18-vuotiaisiin nuoriin ja tämä asettaa työntekijät painimaan myös nuoren itsenäistymisvaiheen pulmien kanssa.

10.1 Elämän eväät Perhetukikoti Kinnulan jälkeen

Laitosoloissa itsenäistyminen ei ole aivan yksiselitteinen tehtävä. Toisaalta paikalla on 24 tuntia vuorokaudessa jämäkkää aikuisuutta, joka monelta kohderyhmän nuorelta ehkä on puuttunut. Toisaalta perhetukikotiin sijoitetun nuoren oma problematiikka saattaa kasata aikuistumisen tielle vaikeasti ylipäästäviä kynnyksiä. Jari Sinkkosen kuvailemat nuorten irtiotot riippuvuussuhteista näkyvätkin usein perhetukikodin arjessa; Kinnulakodin säännöt ja vaatimukset voivat aiheuttaa kapinointia ja karkailua. Tämä pitäisi kuitenkin vain alleviivata ohjaajille perhetukikodin rakenteiden tärkeyttä. (vrt. Sinkkonen 2010.)

Kuten mm. SOS-lapsikyliässä kasvaneiden nuorien jälkiseurantutkimus on osoittanut, kaikki lastensuojelulaitoksista ”ulos kasvaneet” nuoret eivät välttämättä pysty kiinnittymään yhteiskuntaan tuottaviksi yhteiskunnan jäseniksi, mutta iso osa on kuitenkin sijoittunut työelämään ja perustanut perheen. (vrt. Niemelä 1995.)

Koska sijoitukset Perhetukikoti Kinnulaan ovat verraten lyhyitä, pitäisi työntekijöillä olla johdonmukainen ja mietitty työkalu nuoren itsenäiseen elämiseen saattamiseksi.

Tässä opinnäytetyössä olen kuvannut Perhetukikoti Kinnulaa toimintaympäristönä ja avannut keskeisimpiä lakeja sekä sijaishuollon eri muotoja ja kirjannut näkyviin myös konkreetteja välineitä joiden avulla itsenäistymisprosessia voidaan ohjatusti viedä eteenpäin.

Liitteeseen olen koonnut työssäni esittelemäni paikallisten hankkeiden yhteystiedot. Nämä hankkeet omalta osaltaan pyrkivät vastaamaan nuorten aikuisten asettamiin haasteisiin. Tunnistan hankkeiden kohderyhmissä monia piirteitä, jotka löytyvät myös laitoslakson kokeneilta nuorilta. Toivon hanke-esittelystä yhteystietoineen olevan apua suunniteltaessa Perhetukikoti Kinnulasta lähtevien nuorten jälkihuoltoa.

Uskon, että kokoamani aineisto on omiaan herättämään keskustelua Kinnulakodin henkilökunnan parissa niistä keinoista, joilla nuoren itsenäistymisvaihetta voi laitossoloissa viedä ohjatusti ja suunnitelmallisesti eteenpäin. Edelliseen viitaten totean, että tämä opinnäytetyö täyttää paikkansa Kinnulakodin nuorten itsenäistämisohjelman alkukartoituksena. Näin menneen Olympia vuoden huumassa vertaus sallittakoon: tuli on sytytetty – soihtu siirtyköön eteenpäin.

10.2 Mitä jäi käteen – oma oppimisprosessi

Lähtiessäni kartoittamaan nuoren itsenäistymisprosessia ja Perhetukikoti Kinnulan menetelmiä prosessin tukemiseksi huomasin ensimmäisenä sisäisen tarpeen avata itselle lastensuojelun pelikenttää tarkemmin. Pohjakoulutukseltani olen nuorisotoimen ohjaaja, joten nuoruus elämänvaiheena vaikeuksineen ja iloineen on minulle kohtuullisen tuttu työskenneltyäni vuosia erityisnuorisotyöntekijänä ja koulukuraattorina. Sen sijaan lastensuojelulain avaaminen ja eri sijoitusmuotoihin syventyminen avasi minulle enemmän sosiaalityön toimintaa ja tavoitteita. Syvennyttyäni teemaan lukuisien teosten ja opinnäytetöiden kautta uskon pystyväni ammatillisesti ottamaan seuraavan askeleen vaativassa lastensuojelutyössä laitossoloissa.

Lastensuojelulaitoksessa nuoret ja heidän läheisensä voivat haastaa työntekijää melko nopeasyklisesti tarkastelemaan sekä omia että koko laitoksen toimintamalleja. Tässä tilanteessa ei voi ruveta lukemaan lakikirjoja tai selaamaan laitoksen perehdytyskansiota, vaan on reagoitava ”selkäytimellä”. Jotta asiakkaiden kohtelu olisi mahdollisimman tasapuolista, toki yksilölliset erot huomioiden, tulee kaikkien työyhteisön jäsenten sisäistää toiminnan raamit. Tämä vaatii työntekijöiltä jatkuvaa dialogia. Itse koen saaneeni selkärankaani suoruutta tämän opinnäytetyöprosessin kautta ja toivon keräämästäni aineistosta olevan hyötyä myös muille Perhetukoti Kinnulassa työskenteleville ammattilaisille.

10.3 Eettinen pohdinta

Sosionomi joutuu työssään ja etenkin minun tapauksessa laitosoiloissa kohtaamaan hyvin ristiriitaisia tilanteita. Asiakkaiden toiveet ja toisaalta omat sekä laitoksen periaatteet voivat olla törmäyskurssilla. Tilanteisiin voivat vaikuttaa esimerkiksi erilaiset moraaliset, poliittiset ja taloudelliset lähtökohdat ja vaatimukset. Sosionomi joutuu tekemään perusteltuja päätöksiä asiakas huomioiden.

Laitoksessa työskennellessäni joudun usein pohtimaan ihmisen itsemääräämisoikeuden ja toisaalta yksilön sekä yhteisön turvallisuuden suhdetta. Nuorella voi esimerkiksi olla hallussaan aineita ja/tai välineitä joilla voi vahingoittaa itseään tai muita. Sosionomina tunnistan tilanteen ja pyrin ratkaisemaan sen asiakasta kunnioittaen. Tunnistan myös esimerkkitalannetta koskevan lainsäädännön ja osaan toimia sen puitteissa.

Nuorten kanssa työskennellessä ajautuu usein pohtimaan omaa ihmiskäsitystään ja ajatuksiaan elämästä. Omalla ”mustavalkoisuudellaan” nuori voi kärjistää ja kyseenalaistaa hyvinkin voimakkaasti häntä ohjaavien aikuisten arvomaailman ja ajatukset. Tämän opinnäytetyöprosessin myötä nuoruus elämänvaiheena on minulle taas hiukan selkeämmin hahmotettavissa. Etenkin lastensuojeluasiakkaiden erityispiirteiden avaaminen ja pohtiminen oli ammatillisesti antoisaa. Sosionomina osaan antaa ammatillisesti relevanttia palautetta nuoren toimista ja kannanotoista sekä osaan ottaa huomioon yksilölliset erityispiirteet asiakastyössä. Nuoren ohjaaminen ei ole vain opastamista vaan myös nuoren valintojen kunnioittamista. Sosionomina osaan antaa tilaa yksilölliselle ajattelul-

le ja tavalle toimia, osaan ottaa huomioon ja kunnioittaa esimerkiksi uskonnollisia va-
kaumuksia.

Sosionomina tehtäväni on edistää tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta sekä pyrkiä huono-
osaisuuden ehkäisemiseen yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmasta. Tämä opin-
näytetyöprosessi on avannut itselleni entistä enemmän laitosoissa työskentelyn raame-
ja. Olen usein saanut nähdä kuinka orastava syrjäytymiskehitys on saatu poikki lyhytai-
kaisella laitossijoituksella. Sosionomina ymmärrän asian tärkeyden paitsi yksilön itsen-
sä, myös yhteiskunnan näkökulmasta. Osaan tehdä eettisesti perusteltuja valintoja ja
ratkaisuja ja kantaa niistä vastuun.

Työ lastensuojelulaitoksessa on siitä palkitsevaa, että asiakkailta saatava palaute on
useinkin välitöntä, eikä sitä verhota turhaan kaunopuheisuuteen. Jos tekemieni ratkaisui-
den perusteluissa on aukkoja, asiakkaat osaavat ne kyllä kaivaa auki ”alta aikayksikön”.
Sosionomina osaan suhtautua saamaani palautteeseen ammattimaisesti, sitä ei voi ottaa
henkilökohtaisesti tai viedä töistä kotiin.

LÄHTEET

- Aittola, Tapani; Jokinen, Kimmo; Laine, Kaarlo 1995. Nuoret ja koulu kulttuurisessa modernisaatiossa. Teoksessa Takala Tuomas (toim.) Kasvatussosiologia. Helsinki: WSOY, 107-149
- Antikainen, Soile. Ohjaaja, Perhetukikoti Kinnula. Varkaus. Henkilökohtainen tiedonanto 23.11.2012
- Elämäntaito ry i.a. Elämänvalmennuskeskus, viitattu 1.11.2012,
<http://elamantaitory.fi/etusivu.php>
- Jahnukainen, Markku; Kekoni, Taru & Pösö Tarja (toim.) 2004. Nuoruus ja koulukoti. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura
- Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 1999. Murrosikäisen ja nuoren maailma. Jyväskylä: Gummerus
- Kehittämiskeskus Tyynelä i.a. Pelitukiprojekti 2012–2015, Viitattu 1.11.2012,
<http://www.kirkkopalvelut.fi/kehittamiskeskus-tyynela/pelituki>
- Kehittämiskeskus Tyynelä i.a. Voimakas-projekti 2012–2015, Viitattu 1.11.2012,
<http://www.kirkkopalvelut.fi/kehittamiskeskus-tyynela/voimakas>
- Keskitalo, Tarja & Patja, Riina 2010. Lastenkodista oman elämän alkuun – opas it senäistymisen avaimista. Diakonia-ammattikorkeakoulu Helsingin yksikkö. Opinnäytetyö
- Kuusinen, Jorma (toim.) 1999. Kasvatuspsykologia. Porvoo: WSOY
- Känkänen, Päivi 2009. Siirtymät sijaishuollossa – hetkiä ja ikuisuuksia.
 Teoksesta Brady, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 232-240
- Laitinen, Katja 2010. Laadunhallinnan käynnistäminen Kinnulakodissa Diakonia-ammattikorkeakoulu Pieksämäen yksikkö. Opinnäytetyö
- Lastensuojelulaki 417/2007, 13.4.2007. Viitattu 12.10.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lehtinen, Erno; Kuusinen Jorma & Vauras, Marja 2007. Kasvatuspsykologia. Helsinki: WSOY
- Lämsä, Anna-Liisa 1999. Nuorten elämänpiirit syrjäytymisen ja selviytymisen näyttämönä. Teoksesta Kuorelahti, Matti & Viitanen, Reijo (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – nuorten syrjäytymisriskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Nuoran julkaisuja 14, Nuorisoasiain neuvottelukunta

- Niemelä, Hilkkka 1995. Koti SOS-lapsikylässä - uusi mahdollisuus. SOS-lapsikylä ry.
- Perhetukikoti Kinnula 2012. Turvaa ja tulevaisuutta. Esite
- Savon Ammatti- ja aikuisopisto i.a. Kunnolla ammattiin! Varkauden seutu. Viitattu 1.11.2012. <http://www.sakky.fi/index.asp?id=249&menupath=249&language=1&klik=7>
- Sinkkonen, Jari 2010. Nuoruusikä. Helsinki: WSOY
- Sosiaalihuoltolaki 710/1982, 17.9.1982. Viitattu 17.2.2013
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820710>
- Taskinen, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki; WSOY
- Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2010. Lastensuojelu 2010. Viitattu 28.4.2012
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr29_11.pdf
- Thölix, Eeva & Varonen, Katja 2006. Matkaeväitä itsenäiseen elämään: muuttajan kansio itsenäistyvälle nuorelle. Diakonia-ammattikorkeakoulu Helsingin yksikkö. Opinnäytetyö
- Timonen-Kallio, Eeva (toim.) 2010. UMBRELLA-KÄSIKIRJA itsenäisen elämän ABC. Turku: Turun ammattikorkeakoulu
- Turunen, Kari E 2005. Ikävaiheiden kriisit. Jyväskylä: Atena
- Ulvinen, Veli-Matti 1999. Mihin nuorta sosiaalistetaan, mihin nuori sosiaalistuu teoksesta Kuorelahti, Matti & Viitanen, Reijo (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – nuorten syrjäytymisriskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Nuoran julkaisuja 14, Nuorisosiain neuvottelukunta
- Varkauden kaupunki i.a. Hankkeet ja projektit Varkauden alueella syksy 2012. Viitattu 1.11.2012, <https://varkaus-fi.directo.fi/intranet/?x286933=2128345>
- Varkauden kaupunki i.a. Etsivä nuorisotyö. Viitattu 19.11.2012,
<http://www.varkaus.fi/palvelut/nuorisopalvelut/erityisnuorisotyö/etsiva-nuorisotyö/>
- Varsinais-Suomen lastensuojelu kuntayhtymä. Viitattu 12.11.2012
http://www.vslk.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=12&Itemid=12

LIITTEET

LIITE 1. Tekstissä mainittujen hankkeiden yhteystiedot

Voimakas – projekti: projektityöntekijä Riitta Niemi, Varkaus, riitta.niemi@tyynela.fi, p. 0406753590, kotisivut www.tyynela.fi

Pelitukiprojekti: suunnittelija Pia Paananen, Varkaus, pia.paananen@tyynela.fi, 0406753588 suunnittelija Antti-Jussi Heikkinen, Mikkeli, Savonlinna, antti-jussi.heikkinen@tyynela.fi, p. 0406752918. Kotisivut www.tyynela.fi

Kunnolla ammattiin hanke: projektipäällikkö Seija Kärki, seija.karki@sakky.fi, p. 044 785 4842 ja projektisihteeri Eija Kuronen, eija.kuronen@sakky.fi, 044 785 3088

Elämänvalmennuskeskus – projekti: Elämänvalmennuskeskus, käärmeniementie 29, 040-1585216 tai info@elamantaitory.fi. Kotisivut <http://www.elamantaitory.fi>

Uraohjaamo – hanke: Projektipäällikkö Jaana Pernu, 0295 026 608, jaana.pernu@ely-keskus.fi, Suunnittelija Tiina Pursiainen 0295 026 614, tiina.pursiainen@ely-keskus.fi. Kotisivut www.polnt.fi/uraohjaamo.

Varkauden kaupungin nuorisopalvelut, etsivä nuorisotyö: etsivä nuorisotyöntekijä Kati Rytilahti 040 5800 412, kati.rytilahti@varkaus.fi